

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5

การเลิกกิจการและการชำระบัญชีห้างหุ้นส่วน

ห้างหุ้นส่วนเป็นกิจการที่จัดตั้งขึ้นโดยมีเป้าหมายในการดำเนินกิจการอย่างต่อเนื่อง และพยายามหาผลกำไรแต่ถ้าห้างหุ้นส่วนต้องการเลิกห้างไม่ว่าด้วยสาเหตุใดก็ตาม ห้างหุ้นส่วนจะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย กล่าวคือต้องทำสัญญาหรือการประชุมระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนเพื่อทำการเลิกห้าง โดยกำหนดวันเลิกห้างหุ้นส่วนแต่งตั้งผู้ชำระบัญชี ผู้สอบบัญชี รวมทั้งกำหนดการชำระบัญชีและค่าธรรมเนียมวิชาชีพสอบบัญชีไว้ด้วย ทั้งนี้ผู้ชำระบัญชีมีหน้าที่จัดการชำระบัญชีห้างหุ้นส่วนที่เลิก โดยห้างหุ้นส่วนต้องยื่นขอจดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วนภายใน 14 วัน นับตั้งแต่วันเลิกห้างหุ้นส่วน เมื่อชำระบัญชีห้างหุ้นส่วนแล้วเสร็จให้เรียกประชุมใหญ่ระหว่างห้างหุ้นส่วนอีกครั้งหนึ่ง เพื่ออนุมัติงบแสดงฐานะการเงินและอนุมัติรายการชำระบัญชีที่จัดทำขึ้น และยื่นขอจดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วนภายใน 14 วัน นับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมอนุมัติเช่นกัน

1. สาเหตุของการเลิกห้างหุ้นส่วน

1.1 เลิกห้างหุ้นส่วนโดยผลของกฎหมาย

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1055 1056 และ 1057 ได้บัญญัติไว้ว่าห้างหุ้นส่วนทุกประเภทอาจเลิกกิจการด้วยสาเหตุต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1.1 ถ้าสัญญาในการจัดตั้งห้างหุ้นส่วน ระบุถึงเหตุหรือกรณีที่ทำให้ห้างหุ้นส่วนต้องเลิกกิจการ เมื่อเกิดเหตุการณ์ตามระบุในสัญญา ห้างหุ้นส่วนต้องเลิกกิจการ

1.1.2 ถ้าสัญญาในการจัดตั้งห้างหุ้นส่วน มีการกำหนดระยะเวลาในการดำเนินกิจการไว้เมื่อสิ้นระยะเวลาดังกำหนดไว้ในสัญญา ห้างหุ้นส่วนต้องเลิกกิจการ

1.1.3 ถ้าสัญญาในการจัดตั้งห้างหุ้นส่วน ได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อทำกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว เมื่อบรรลุวัตถุประสงค์แล้ว ห้างหุ้นส่วนต้องเลิกกิจการ

1.1.4 ถ้าสัญญาในการจัดตั้งห้างหุ้นส่วน มิได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินกิจการไว้ หากผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งบอกเลิกสัญญาห้างหุ้นส่วนกับผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่น โดยบอกกล่าวล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 6 เดือนแล้ว ห้างหุ้นส่วนต้องเลิกกิจการ

1.1.5 ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งตาย ล้มละลาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ ห้างหุ้นส่วนต้องเลิกกิจการ

1. สาเหตุของการเลิกห้างหุ้นส่วน

1.2 เลิกห้างหุ้นส่วนตามข้อตกลงของผู้เป็นหุ้นส่วน

การเลิกห้างหุ้นส่วนกรณีนี้ เป็นความประสงค์ของผู้เป็นหุ้นส่วน เกิดขึ้นเมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนมีข้อตกลงให้เลิกกิจการก่อนถึงเวลาที่กำหนด มีผลทำให้ห้างหุ้นส่วนนั้นเลิกกิจการไป ข้อตกลงดังกล่าวอาจทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรหรือตกลงด้วยวาจาก็ได้ และจะต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนโดยไม่มีผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคัดค้าน

1.3 เลิกห้างหุ้นส่วนโดยคำสั่งศาล

ผู้เป็นหุ้นส่วนร้องขอต่อศาล เพื่อให้ศาลสั่งเลิกห้างหุ้นส่วน มี 3 กรณี คือ

1.3.1 ผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ผ่าฝืนข้อสัญญาตั้งห้างที่มีนัยสำคัญ

1.3.2 เมื่อผลการดำเนินงานของห้างหุ้นส่วนเกิดผลขาดทุนต่อเนื่องมาหลาย ๆ ปี และไม่มีหวังจะทำได้อีกต่อไป

1.3.3 มีเหตุที่เหลือวิสัยที่ห้างจะดำรงอยู่ได้ กล่าวคือ ผู้เป็นหุ้นส่วนขาดความสามัคคีและขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

2. การชำระบัญชีของห้างหุ้นส่วน

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1061 ได้บัญญัติไว้ว่า หากห้างหุ้นส่วนจะทำการเลิกกิจการก็ให้จัดทำการชำระบัญชี เว้นแต่จะได้ตกลงกันให้จัดการสินทรัพย์โดยวิธีอื่นระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกันหรือว่าศาลได้สั่งให้ห้างหุ้นส่วนนั้นล้มละลาย ถ้าการเลิกห้างหุ้นส่วนนั้นเกิดจากเจ้าหนี้ส่วนตัวของผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งบอกกล่าวให้เลิกกิจการ ห้างหุ้นส่วนจะไม่ชำระบัญชีได้ก็ต่อเมื่อเจ้าหนี้คนนั้นยินยอม ซึ่งในการชำระบัญชีนี้นั้นจะให้ผู้เป็นหุ้นส่วนจัดทำหรือแต่งตั้งบุคคลภายนอกเป็นผู้ทำการชำระบัญชีก็ได้

การชำระบัญชี (Liquidation of Partnership) หมายถึง การเลิกกิจการโดยจำหน่ายสินทรัพย์ การเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้สิน เพื่อนำเงินที่ได้ไปชำระหนี้แก่บุคคลภายนอก จ่ายคืนเงินกู้และจ่ายคืนทุนให้ผู้เป็นหุ้นส่วน การชำระบัญชีของห้างหุ้นส่วนจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีการเลิกห้างหุ้นส่วนแล้วเท่านั้นซึ่งกฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ว่าจะต้องจัดทำการชำระบัญชีในทันทีทันใดหรือในเวลาใดนับแต่ห้างหุ้นส่วน

เลิกกิจการ

2. การชำระบัญชีของห้างหุ้นส่วน

วิธีการชำระบัญชีและจ่ายเงินคืนทุน มี 2 วิธี ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ใช้ในการชำระบัญชี ดังนี้

1. การจ่ายเงินคืนทุนครั้งเดียวภายหลังการจำหน่ายสินทรัพย์ของห้างหุ้นส่วนทั้งหมดแล้ว
2. การจ่ายเงินคืนทุนเป็นงวดก่อนที่สินทรัพย์ของห้างหุ้นส่วนจะจำหน่ายไปได้ทั้งหมด

2.1 การจ่ายเงินคืนทุนครั้งเดียวภายหลังการจำหน่ายสินทรัพย์ของห้างหุ้นส่วนทั้งหมดแล้ว

2.2 การจ่ายเงินคืนทุนเป็นงวดก่อนที่สินทรัพย์ของห้างหุ้นส่วนจะจำหน่ายไปได้หมด ในการชำระบัญชีบางครั้งอาจต้องใช้ระยะเวลายาวนาน เนื่องจากจำหน่ายสินทรัพย์ยังไม่หมดโดยผู้เป็นหุ้นส่วนประสงค์จะขอรับเงินคืนทุนบางส่วนก่อนเท่าที่จะสามารถจ่ายเงินได้ เรียกว่า การจ่ายเงินเป็นงวด เนื่องจากห้างหุ้นส่วนไม่ทราบถึงผลกำไรขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์ในอนาคต ดังนั้นจึงไม่สามารถกำหนดจำนวนเงินที่จ่ายเงินได้ในทันที

2. การชำระบัญชีของห้างหุ้นส่วน

การจ่ายคืนทุนเป็นงวดก่อนขายสินทรัพย์หมด แบ่งการพิจารณาออกเป็น 2 กรณี ดังนี้

2.2.1 การจ่ายคืนทุนเป็นงวดก่อนขายสินทรัพย์หมด กรณีไม่มีบัญชีเงินกู้จากผู้เป็นหุ้นส่วนการจ่ายคืนทุนเป็นงวดกรณีไม่มีบัญชีเงินกู้จากผู้เป็นหุ้นส่วน จะต้องนำยอดคงเหลือบัญชีทุนของผู้เป็นหุ้นส่วนก่อนจ่ายคืนทุนแต่ละครั้งไปคำนวณเงินที่จะจ่ายคืนทุนให้กับผู้เป็นหุ้นส่วน การจัดทำงบแสดงการชำระบัญชีและการบันทึกการชำระบัญชีสามารถแสดงได้

2.2.2 การจ่ายคืนทุนเป็นงวดก่อนขายสินทรัพย์หมด กรณีมีบัญชีเงินกู้จากผู้เป็นหุ้นส่วนการจ่ายคืนทุนเป็นงวดกรณีมีบัญชีเงินกู้จากผู้เป็นหุ้นส่วน จะต้องนำยอดคงเหลือบัญชีทุนของผู้เป็นหุ้นส่วนก่อนจ่ายคืนทุนแต่ละครั้งบวกกับบัญชีเงินกู้ ไปคำนวณเงินที่จะจ่ายคืนทุนให้กับผู้เป็นหุ้นส่วน การจัดทำงบแสดงการชำระบัญชีและการบันทึกการชำระบัญชีสามารถแสดงได้